

Liga Narodów – geneza i cele powołania

Zasób składa się z osi czasu oraz nagrania dźwiękowego: Punkt czternasty orędzia Thomasa Woodrowa Wilsona do Kongresu, 8 stycznia 1918 roku

Zasób składa się z krótkiego opisu skutków I wojny światowej i powodów powołania Ligi Narodów, kolorową mapę przedstawiającą liczbę państw wchodzących w skład Ligi Narodów (1920–1946), czarno-białe zdjęcie przedstawiające sesję inauguracyjną Ligi Narodów, półoficjalny symbol Ligi Narodów, używany w latach 1939–1941 oraz współczesne zdjęcie Pałacu Narodów w Genewie.

Zasób składa się z czarno-białego zdjęcia przedstawiającego Sesję Zgromadzenia Ligi Narodów oraz współczesnego zdjęcie Sali Zgromadzenia Ogólnego ONZ.

Zasób składa się z nagrania dźwiękowego: Pakt Ligi Narodów, Artykuł pierwszy oraz ćwiczenie interaktywnego. Uczeń wskazuje tereny mandatowe Ligi Narodów.

Zasób składa się z krótkiego wyjaśnienia przyczyn słabości Ligi Narodów, ćwiczenia: Liga Narodów geneza i cele powstania oraz czarno-białego rysunku satyrycznego z amerykańskiego magazynu (grudzień 1920 r.) przedstawiającego „most” Ligi.

Bibliografia:

-
- Źródło: *Punkt czternasty orędzia Woodrowa Wilsona do Kongresu*, [w:] S. Lenard, M. Sobańska-Bondaruk, *Wiek XX w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów*, Warszawa 2002, s. 43–45.
 - Źródło: *Pakt Ligi Narodów*, [w:] K. Kocot, K. Wolfke, *Wybór dokumentów do nauki prawa międzynarodowego*, Wrocław 1978.

Liga Narodów – geneza i cele powołania

Oś czasu – Liga Narodów - geneza i cele powołania

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Wprowadzenie

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P199T5Xr7>

Punkt czternasty orędzia Thomasa Woodrowa Wilsona do Kongresu, 8 stycznia 1918 r.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Nagranie orędzia Thomasa Woodrowa Wilsona do Kongresu, 8 stycznia 1918 roku. Zawiera informacje, o czym mówił czternasty punkt orędzia.

“ Punkt czternasty orędzia Woodrowa Wilsona do Kongresu

8 stycznia 1918 r.

Winno być utworzone powszechne zrzeszenie narodów na podstawie uroczystych umów celem dania wszystkim państwom, wielkim i małym, wzajemnych gwarancji niezawisłości politycznej i całości terytorialnej.

Źródło: *Punkt czternasty orędzia Woodrowa Wilsona do Kongresu*, [w:] S. Lenard, M. Sobańska-Bondaruk, *Wiek XX w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów*, Warszawa 2002, s. 43–45.

Polecenie 1

Podaj, czy przed 1918 rokiem istniała organizacja o charakterze międzynarodowym, która stawiała sobie za cel obronę 'ustalonego porządku'. Jeśli tak, podaj jej nazwę.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Polecenie 2

Podaj, który z konfliktów w XIX wieku stał się inspiracją do powołania organizacji mającej pomagać ofiarom wojen i starającej się zapewnić szacunek dla każdego człowieka.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Polecenie 3

Wyjaśnij, jak powinny wyglądać według prezydenta Wilsona wzajemne relacje pomiędzy państwami w Europie po I wojnie światowej. Wykorzystaj 14 pkt orędzia.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Geneza Ligi Narodów

Skutki, zwłaszcza społeczne, I wojny światowej przyczyniły się w dużej mierze do powstania idei Ligi Narodów. Inicjatorem powołania organizacji był prezydent USA [Thomas Woodrow Wilson](#) [czyt.: tomas łudroł łilson]. Swoj pomysł zaprezentował na początku obrad konferencji paryskiej. Francja i Wielka Brytania przyjęły go sceptycznie. Wkrótce jednak uznały, że Liga Narodów może być dobrym instrumentem do realizacji ich polityki. Francja była przede wszystkim zainteresowana tym, żeby nowo powstała organizacja miała charakter antyniemiecki. Ostatecznie ustalono, że Liga będzie organizacją otwartą. Udział w niej mógł zgłosić każdy kraj, który zaakceptował postanowienia zawarte w **Pakcie Ligi Narodów**. Dokument stał się integralną częścią układu z Niemcami i wszedł w życie wraz z traktatem wersalskim.

Członkami pierwotnymi były 32 państwa (w tym Polska charakterze członka niestałego) i 5 [dominiów](#) oraz 13 państw zaproszonych do członkostwa. Do 1925 roku do Ligi wstąpiło kolejne 10 państw. Same USA nie ratyfikowały paktu i nie zostały członkiem Ligi, natomiast utrzymywały one delegata, który występował w charakterze obserwatora.

Przedstawicielem polskiej dyplomacji, który przewodniczył dwukrotnie sesjom Ligi Narodów (w 1930, 1934 roku) był **Józef Beck**. Polska wypowiedziała zobowiązania mniejszościowe z 1919 roku we wrześniu 1934 roku i odmówiła dalszej współpracy w tym zakresie z organami Ligi. Ostatni krok uczyniła Polska w listopadzie 1938 roku, likwidując swą stałą delegację przy Lidze Narodów w Genewie.

Członkowie i siedziba Ligi Narodów

The map illustrates the global distribution of League of Nations membership. Key features include:

- Legend:**
 - Wersal** (dark purple): original members of the League of Nations.
 - Genewa** (light purple): permanent members of the League of Nations.
 - członkowie pierwotni** (dark purple): original members.
 - członkowie stałe** (light purple): permanent members.
 - inne państwa członkowskie** (yellow): other member states.
 - państwa, które zrezygnowały lub zostały usunięte** (pink): states that resigned or were expelled.
 - kolonie państw członkowskich** (light purple): colonies of member states.
 - obszary mandatowe i protektory** (orange): mandate areas and protectorates.
 - państwa, które zrezygnowały lub zostały usunięte** (pink): states that resigned or were expelled.
 - państwa pozostałe** (yellow): remaining states.
- Geographical Labels:** The map shows major countries like Canada, USA, Mexico, Central American nations, Caribbean islands, South American nations, Africa, Europe, Asia, and Australia. It also marks various islands and archipelagos.
- Historical Context:** The map is titled "LIGA NARODÓW (1920-1946)" and includes a scale bar from 0 to 4000 km.

Źródło: Krystian Chariza i zespół, licencja: CC BY 3.0.

Polecenie 4

Na podstawie mapy, wypisz europejskich członków Ligi Narodów.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Większość organizacji międzynarodowych ma własne logo, które jednoznacznie pozwala je zidentyfikować. Liga Narodów posiadała tzw. półoficjalny symbol.

LEAGUE OF NATIONS

SOCIETE DES NATIONS

Półoficjalny symbol Ligi Narodów, używany w latach 1939–1941

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Polecenie 5

Jak rozumiesz ten symbol (kolor, element gwiazdy)? Zaprojektuj własne logo Ligi Narodów.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Pałac Narodów w Genewie

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Polecenie 6

Pałac Narodów stał się siedzibą Ligi dopiero pod koniec okresu międzywojennego. Poszukaj informacji, gdzie wcześniej odbywały się posiedzenia Zgromadzenia i Rady.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Struktura Ligi Narodów

Zgromadzenie – miało rozpatrywać wszystkie kwestie związane z pokojem światowym, które mieściły się w ramach kompetencji Ligi.

- Podejmowało uchwały, rezolucje, zalecenia. Było także ostatnią instancją rozstrzygającą spory między członkami Ligi.
- Decydowało o przyjęciu nowych członków, wyborze niestałych przedstawicieli Rady Ligi oraz jej sekretarza generalnego. Każdy członek Ligi dysponował jednym głosem (choć państwa członkowskie mogły być reprezentowane maksymalnie przez trzech delegatów).

- Obowiązywała zasada jednomyślności. **Pierwsze posiedzenie** Zgromadzenia odbyło się **w listopadzie 1920 roku**. Ustalono podczas niego, że spotkania mają się odbywać co najmniej raz w roku.

Sesja inauguracyjna Ligi Narodów

Źródło: a. nn., domena publiczna.

Sesja Zgromadzenia Ligi Narodów - listopad 1920 r.

Źródło: a. nn., domena publiczna.

Sala Zgromadzenia Ogólnego Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ)

Źródło: a. nn., domena publiczna.

Polecenie 7

Znajdź ilustrację prezentującą obrady Zgromadzenia Ogólnego ONZ lub wykorzystaj powyższą. Porównaj ją ze zdjęciem przedstawiającym sesję Zgromadzenia Ligi Narodów. Wymień podobieństwa i różnice.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Rada – była to najważniejsza instytucja Ligi. Składała się ze stałych i niestałych członków.

- Początkowo stałymi przedstawicielami były: Francja, Wielka Brytania, Włochy i Japonia. Grono to miały również zasilić Stany Zjednoczone. Nie ratyfikowały jednak traktatu i wróciły do polityki **izolacjonizmu** – nie uczestniczyły tym samym w pracach organizacji. W 1926 roku dołączyły Niemcy. Po wystąpieniu Niemiec i Japonii oraz przyjęciu ZSRS w latach 1933–1934, Rada ponownie liczyła czterech członków stałych. W 1937 roku Radę opuściły Włochy, a w 1940 usunięto z niej ZSRS (po agresji tego państwa na Finlandię).
- Na początku Rada miała czterech członków niestałych. Nie wyznaczono im jednak kadencji, co uregulowano w 1926 roku. Od tego czasu członków miało być dziewięciu i wybierano ich na 3-letnią kadencję. W 1936 roku członków niestałych było już jedenastu. Do kompetencji Rady należało nakładanie sankcji, kontrola funkcjonowania systemu mandatowego, ochrona praw mniejszości narodowych, działalność mediacyjna i rozjemcza.

Sekretariat – organ administracyjny Ligi, który zapewniał ciągłość prac, kierował bieżącą działalnością. Przygotowywał projekty rezolucji oraz ustaw. Przez prawie całe dwudziestolecie, na jego czele jako sekretarz generalny stał Brytyjczyk Eric Drummond [czyt.: erik dramond].

Organami specjalnymi były: **Stały Trybunał Sprawiedliwości Międzynarodowej** w Hadze (rozstrzygał spory między państwami i wydawał opinie doradcze) i **Międzynarodowa Organizacja Pracy** (zajmowała się m.in. ograniczeniem pracy dzieci, ochroną praw pracowników, poprawą warunków pracy i zatrudnienia). Siedziba Ligi mieściła się w Genewie w Szwajcarii.

Cele Ligi Narodów

Pakt Ligi Narodów składał się z 26 artykułów oraz wstępu.

- Zakładał pokojową współpracę między narodami, jawność stosunków międzynarodowych, oparcie ich na sprawiedliwości i honorze.
- Podkreślał konieczność przestrzegania przepisów prawa międzynarodowego oraz poszanowania postanowień traktatowych.
- Postulował wyrzeczenie się siły w konfliktach międzynarodowych, choć uznawał możliwość prowadzenia tzw. legalnych wojen. Liga mogła podjąć 'wszelkie środki służące zapewnieniu pokoju pomiędzy narodami'.

Przewidywano różnego rodzaju sankcje, gdyby któreś z państw członkowskich, łamiąc zobowiązania, dokonało aktu agresji. Wśród przewidywanych były: możliwość zerwania stosunków dyplomatycznych, wykluczenie z organizacji, nałożenie sankcji ekonomicznych, kar finansowych. Brano też pod uwagę możliwość użycia siły militarnej (specjalnie utworzonej przez państwa członkowskie) w celu wyegzekwowania zobowiązań wobec Ligi.

Jednym z pierwszych działań Ligi było stworzenie **systemu opieki mandatowej** nad koloniami niemieckimi oraz krajami odłączonymi od imperium tureckiego. System mandatowy zakładał przygotowanie tych krajów do uzyskania samodzielności i w konsekwencji niepodległości. Za najlepiej przygotowane do tego uznano między innymi Irak, Palestynę i Syrię, dlatego też uzyskały status **mandatu typu A**. Państwo, które sprawowało nad takim mandatem nadzór, miało służyć doradztwem i zarządzać administracyjnie. **Mandat typu B** obejmował państwa, które uznawano za słabiej rozwinięte i nieprzygotowane do tego, żeby w krótkim czasie uzyskać pełną samodzielność, np. kolonie niemieckie w Afryce. **Mandat C** – państwa, których droga do niepodległości miała być jeszcze długa, m.in. dawne posiadłości niemieckie na Pacyfiku.

Ćwiczenie 1

Poszukaj informacji w dostępnych źródłach, a następnie dopasuj wymienione tereny mandatowe we właściwe miejsca w tabeli.

Mandat A	Mandat B	Mandat C
Irak	Kamerun	Afryka Południowo-Zachodnia
Palestyna	Togo	Samoa Niemieckie
Syria	Ruanda-Burundi	Nauru

Mandat Południowego Pacyfiku

Liban

Tanganika

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Polecenie 8

Napisz, co sądzisz o teorii, że niektóre narody wymagają czasowej lub długotrwałej opieki państw rozwiniętych? Czy takie przekonanie rzeczywiście było głównym powodem wprowadzenia systemu mandatowego? Może wpłynęły na to inne czynniki? Jeśli tak, wymień je.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P199T5Xr7>

Pakt Ligi Narodów

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Nagranie paktu Ligi Narodów. Zawiera informacje o założeniach tej organizacji.

“ Pakt Ligi Narodów

Artykuł 1

Pierwotnymi członkami Ligi Narodów są sygnatariusze wymienieni w Aneksie do niniejszego Paktu oraz inne państwa, również

wyszczególnione w Aneksie, które bez żadnych zastrzeżeń do tego Paktu przystąpią, składając deklarację w Sekretariacie w przeciągu dwu miesięcy od chwili wejścia w życie Paktu, co zostanie notyfikowane innym członkom Ligi.

Każde państwo, dominium lub kolonia rządzące się samodzielnie, a nie wymienione w Aneksie, może zostać członkiem Ligi, jeżeli za jego przyjęciem wypowiedzą się dwie trzecie Zgromadzenia, pod warunkiem jednak, że da ono rzeczywiste rękojmię swych szczerych zamiarów przestrzegania zobowiązań międzynarodowych oraz że przyjmie ustalone przez Ligę normy dla swych sił zbrojnych oraz swych zbrojeń lądowych, morskich i lotniczych.

Każdy członek Ligi może za dwuletnim uprzedzeniem wystąpić z Ligi pod warunkiem, że wypełni do chwili wystąpienia wszystkie swoje międzynarodowe zobowiązania wraz z zobowiązaniami wynikającymi z niniejszego Paktu.

Artykuł 8

Członkowie Ligi uznają, że utrzymanie pokoju wymaga zmniejszenia zbrojeń narodowych do minimum dającego się pogodzić z bezpieczeństwem narodowym oraz z egzekucją zobowiązań międzynarodowych przez wspólną akcję.

Rada, uwzględniając geograficzne położenie i specyficzne warunki każdego państwa, opracuje plany takiego zmniejszenia celem przedłożenia ich poszczególnym rządów do rozważenia i decyzji. [...]

Członkowie Ligi zobowiązują się udzielać sobie nawzajem szczerych i wyczerpujących informacji dotyczących stanu zaawansowania swych zbrojeń, programów wojskowych, morskich i lotniczych oraz stanu tych gałęzi przemysłu, które mogą być przystosowane do celów wojennych.

Artykuł 10

Członkowie Ligi zobowiązują się szanować i utrzymywać przeciwko wszelkiej napaści zewnętrznej całość terytorialną i obecną niezależność polityczną wszystkich członków Ligi. W razie napaści, jej groźby lub niebezpieczeństwa Rada wskaże środki, jak zapewnić

wykonanie niniejszego zobowiązania.

Artykuł 11

Oświadcza się wyraźnie, że wszelka wojna lub groźba wojny, niezależnie od tego, czy dotyka bezpośrednio jednego z członków Ligi, czy też nie dotyka – interesuje całą Ligę i że Liga powinna przedsięwziąć wszelkie środki, mogące skutecznie zabezpieczyć pokój między narodami. W takim wypadku Sekretarz Generalny, na żądanie któregokolwiek członka Ligi, zwoła niezwłocznie Radę. Oświadcza się poza tym, że każdy członek Ligi ma prawo w przyjacielski sposób zwrócić uwagę Zgromadzenia lub Rady na każdą okoliczność, która może wpłynąć na stosunki międzynarodowe i która grozi w następstwie zakłóceniem pokoju lub dobrego porozumienia między narodami, od którego zależy pokój.

Źródło: *Pakt Ligi Narodów*, [w:] K. Kocot, K. Wolfke, *Wybór dokumentów do nauki prawa międzynarodowego*, Wrocław 1978.

Polecenie 9

Poszukaj i wypisz informacje na temat zasad przynależności do Ligi oraz jej celów.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Polecenie 10

Wyjaśnij, jaki był stosunek Ligi Narodów do konfliktów i wojny.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Przyczyny słabości Ligi Narodów

Stany Zjednoczone, których przywódca był inicjatorem powstania organizacji, nie ratyfikowały paktu o jej powołaniu. Nigdy nie utworzono także wspólnych sił zbrojnych, mogących podejmować działania przeciwko agresorom. Państwa, które rozpoczynały konflikty, występowały z Ligi, aby nie ponosić odpowiedzialności na jej forum. W 1933 roku uczyniła tak Japonia i Niemcy, a w 1937 roku Włochy. Brakowało również współdziałania pomiędzy członkami Ligi. Kraje członkowskie zainteresowane były przede wszystkim realizacją własnych interesów, a tylko w niewielkim stopniu zachowaniem pokoju światowego. Powodem słabości Ligi mógł być także system głosowania. Obowiązująca zasada jednomyślności powodowała brak decyzyjności i wyłamywanie się z obrad państw.

Ostatnią decyzją Ligi Narodów było wykluczenie ZSRS w 1940 roku, po agresji na Finlandię. Później nie odbyło się już żadne posiedzenie. Liga przestała oficjalnie istnieć w 1946 roku. Jej majątek przejęła Organizacja Narodów Zjednoczonych.

Zamiast podsumowania

THE GAP IN THE BRIDGE.

Rysunek satyryczny z amerykańskiego magazynu (grudzień 1920 r.) przedstawiający „most” Ligi Narodów
Źródło: a. nn., domena publiczna.

Polecenie 11

Opisz wymowę symboliczną rysunku. Podaj wydarzenie z historii Ligi Narodów, do którego odnosi się ilustracja.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Polecenie 12

Oceń skuteczność działań Ligi Narodów w latach 20. i 30. XX wieku.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Polecenie 13

Sformułuj trzy propozycje, które mogłyby zwiększyć skuteczność Ligi Narodów w utrzymaniu światowego pokoju i przeciwdziałaniu konfliktom światowym.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 2

Uzupełnij tekst, wykorzystując podane poniżej informacje.

Inicjatorem utworzenia Ligi Narodów był , który wystąpił z takim postulatem w pokojowym programie ogłoszonym w roku . Pakt Ligi Narodów przyjęto w roku i stanowił on integralną część aktu prawa międzynarodowego pod nazwą . Najważniejszym organem Ligi była składająca się z 4 stałych członków: Francji, , Wielkiej Brytanii i , oraz członków niestałych w liczbie państw. Siedziba Ligi znajdowała się w .

1919

czterech

Japonii

Włoch

Woodrow Wilson

Genewie

D. Lloyd George

Rada

Paryżu

sześciu

1918

traktat wersalski

Zródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Co potrafię?

Potrafię wytłumaczyć genezę Ligi Narodów.

Co wiem?

Wiem, kiedy powstała Liga Narodów.

Co rozumiem?

Rozumiem istotę funkcjonowania organizacji międzynarodowych.